

HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİNİN HASTA SAVUNUCULUĞU DURUMLARININ BELİRLENMESİ

Emel GÜLNAR^{1*}, Şule BIYIK BAYRAM², Hüsna ÖZVEREN¹

¹Kırıkkale University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, 71300, Kırıkkale, Türkiye

²Karadeniz Technical University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, 61080, Trabzon, Türkiye

Özet: Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin hasta savunuculuğu durumlarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır. Araştırmanın örneklemini bir üniversitenin hemşirelik bölümü dördüncü sınıfta öğrenim gören 206 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmanın verileri Tanıtıcı Özellikler Formu ve Hemşireler İçin Hasta Savunuculuk Ölçeği kullanılarak toplanmıştır. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzdelik hesaplaması, ortalama ölçüleri (minimum, maksimum) ve Student-t testi kullanılmıştır. Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin hasta savunuculuğu ölçeği puan ortalaması 159,67±21,49 olarak belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutları puan ortalamalarının; tedavi ve bakım 51,35±7,65, eşitlik 34,50±4,58, hasta hakların 27,62±5,62, bilgilendirme 12,74±2,09, seçim hakkı 16,23±2,82, kültürel bakım 8,41±1,59 ve mahremiyet 8,78±1,40 olarak belirlenmiştir. Bu çalışma sonucunda hemşirelik öğrencilerinin hasta savunuculuğu ve alt boyutları puan ortalamalarının yüksek olduğu belirlenmiştir. Hemşirelik eğitiminde öğrencilerin hasta savunuculuğu rolü kazanmaları için dersler içerisinde senaryoya dayalı vaka örnekleri ve interaktif eğitim yöntemlerinin kullanılması önerilmektedir.

Anahtar kelimeler: Hasta savunuculuğu, Hemşire, Hemşirelik eğitimi, Öğrenci

Determining Nursing Students' Patient Advocacy Status

Abstract: This study was conducted to determine nursing students' patient advocacy status. This study was descriptive. The sample of the study consisted of 206 fourth-year students studying in the nursing department of a university. Data were collected using a Personal Information Form and the Patient Advocacy Scale for Nurses. Data analyses were used number, percentage calculation, mean measures (minimum, maximum), and student t test. In this study, Patient Advocacy Scale mean score of the sub-dimensions of the scale; treatment and care 51.35±7.65, equality 34.50±4.58, patient rights 27.62±5.62, information 12.74±2.09, right of choice 16.23±2.82, cultural care 8.41±1.59 and privacy 8.78±1.40. As a result of this study, it was determined that the average score of patient advocacy and sub-dimensions of nursing students was high. It is recommended to use interactive education methods to gain advocacy among students in nursing education.

Keywords: Patient advocacy, Nursing, Nursing education, Student

*Sorumlu yazar (Corresponding author): Kırıkkale University, Faculty of Health Sciences, Department of Nursing, 71300, Kırıkkale, Türkiye

E mail: imel84@hotmail.com (E. GÜLNAR)

Emel GÜLNAR <https://orcid.org/0000-0002-4766-8927>

Şule BIYIK BAYRAM <https://orcid.org/0000-0002-9842-1588>

Hüsna ÖZVEREN <https://orcid.org/0000-0002-2724-5580>

Gönderi: 10 Temmuz 2023

Kabul: 26 Ekim 2023

Yayınlanma: 15 Ocak 2024

Received: July 10, 2023

Accepted: October 26, 2023

Published: January 15, 2024

Cite as: Gülnar E, Biyik Bayram Ş, Özveren H. 2024. Determining nursing students' patient advocacy status. BSJ Health Sci, 7(1): 1-6.

1. Giriş

Hemşirelerin hasta savunuculuğu rolü, temelini insan haklarından alan ve gelişen çağdaş rollerinden biridir. Bu rol hastanın sağlık sistemi içinde haklarının çiğnendiği ya da önemsenmediği durumlarda hemşireye, hastanın savunuculuğunu yapma sorumluluğu vermektedir (Berman ve ark., 2021; Duruk, 2021). Hasta savunucusu rolünde hemşireler, hastaların insani ve yasal haklarını korur ve gerektiğinde bu hakların savunulmasında yardımcı olur (Altun ve Ersoy, 2003).

Hasta savunuculuğu, hasta ve ailesinin ihtiyaçlarını ve tıbbi kararların onların istekleri doğrultusunda alınmasını sağlamak için etik yükümlülük olarak tanımlanmaktadır (Dadzie, Aziato ve Aikins, 2017). Hastanede yatan hastalar için sağlık bakımı ortamı karmaşık bir kurumdur (Ratet ve ark., 2011). Sağlık bakım alanındaki değişimler, hastane rutinleri ve tıbbi prosedürler genellikle hastalara

yabancıdır, bu nedenle hastalar hastane ve sağlık hizmetleri sistemleriyle başa çıkmakta, ihtiyaçlarını ve tercihlerini tıbbi personele ve yönetime ifade etmekte, bilgi almada ve karar vermede zorlanabilirler (Boland ve ark., 2016; Choi, 2015; Kasper ve ark., 2012). Hastalar sağlık bakım hizmetlerinde potansiyel olarak savunmasız olarak kabul edilir ve dezavantajlı grupta yer alır (Cole ve ark., 2014). Bu nedenle hastalar sağlıkları hakkında bilgi almak ve karar vermek için kendilerini savunabilecek birine ihtiyaç duyarlar (Abbasinia ve ark., 2020; Choi, 2015). Hemşireler savunucu rolü ile hastaya hastanedeki ve sağlık sistemindeki hakları hakkında bilgi verir, hastanın haklarını anlamasını sağlar, hastaya sağlık sistemi içinde bu haklarını nasıl kullanacağını öğretir ve hastanın haklarının önemsenmediği ya da yok sayıldığı durumlarda haklarını savunur. Bu sayede hemşire, hastayı ve haklarını savunuculuk rolü aracılığıyla korumuş olur

(Abbsinia ve ark., 2020; Aydemir Gedük, 2018; Şermet, 2019).

Hemşireler savunucu rollerini yerine getirmeleri; hasta memnuniyetinin artmasını, kaliteli ve güvenli hasta bakımı vermeyi sağlar (Nsiah ve ark., 2019). Ayrıca hasta savunuculuğu yapmak hemşirelerin motivasyonu, özgüveni ve özerkliğini artırır (Abbasinia ve ark., 2020; Choi, 2015; Cole ve ark., 2014). Davoodvand ve ark. (2016), hemşirelerin savunmasız hastaları güçlendirebildiklerini, onları rahatsızlıklardan ve gereksiz tedavilerden kurtarabildiklerini ve ayrıca savunuculuk yoluyla yetersiz sağlık profesyonellerinin eylemlerinden koruyabildiklerini belirtmektedir.

Hemşirelik öğrencileri temel haklarını ihlal edilme riskiyle karşı karşıya kalabilecek olan hastaların savunuculuğunu yapmaya hazırlıklı olarak eğitimlerini tamamlamaları gerekir (Terragni ve Raustøl, 2022). Hemşirelik öğrencilerinin birey, aile, grup ve topluma hizmet verebilmesi için savunuculukla ilgili bilgi, beceri ve tutumuna sahip olarak mezun olmaları ve eğitim almaları gerekir. Öğrencilerin hasta bakımında savunuculuk rolünü kullanmaları bu rolün öğrenilebilmesinde önemlidir (Hanks ve ark., 2018; Peltzer ve ark., 2016). Günümüzde artan nitelikli bakım talepleri, gelişen hasta bakım rolleri doğrultusunda hasta haklarının korunmasında etkili bir şekilde rol alacak ve hasta bakım kalitesinin iyileştirilmesine katkı sağlayacak öğrencilerin yetiştirilmesine gereksinim vardır. Bu öğrencilerin hasta savunuculuğu davranışlarının belirlenmesi ve eksiklikler varsa tamamlanması gerekmektedir. Literatürde hemşirelik öğrencilerinin hasta savunuculuğu ilişkin bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda öğrenci hemşirelerin hasta savunuculuğuna yönelik davranışlarını ortaya koymak, hemşirelik uygulamaları, eğitim programının oluşturulması ve hasta savunuculuğu araştırmaları için yön sağlayacaktır. Bu nedenle çalışma hemşirelik öğrencilerinin hasta savunuculuğu durumlarının belirlenmesi amacıyla yapılmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

2.1. Araştırmanın Tipi

Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin hasta savunuculuğu durumlarının belirlenmesi amacıyla tanımlayıcı olarak yapılmıştır.

2.2. Araştırmanın Evreni ve Örneklemi

Araştırmanın evreni bir üniversitenin Hemşirelik Bölümünde dördüncü sınıfta öğrenim gören 250 öğrenci, örneklemini ise araştırmaya katılmayı kabul eden 206 öğrenci oluşturmuştur. Bu araştırmada örnekleme oluşturan 206 hemşirelik öğrencisi gelişigüzel örnekleme yöntemi kullanılarak seçilmiştir. Araştırmanın örneklemini araştırmaya katılmayı kabul eden ve veri toplama formlarını eksiksiz dolduran 206 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmaya dahil edilme kriterleri; araştırmaya katılmaya gönüllü olma, dördüncü sınıfta öğrenim görmedir. Veri toplama formunu eksik dolduran öğrenciler örnekleme dahil edilmemiştir.

Araştırmanın hemşirelik son sınıf öğrencileri ile

sınırlandırılmasının nedeni bu grubun hasta savunuculuğu içeren dersleri almaları (etik dersi gibi), klinik uygulamalara katılmış olmaları, hastaya yapılacak işlemleri bilen ve bu konuda hastaya açıklama yapan, işlemlerde hastayı bakım kararlarına katabilen bireyler hemşirelik program hedeflerine göre son sınıfta tamamlamış olacağından bu çalışma son sınıf öğrencileri ile yapılmıştır. Araştırmada öğrencilerin %80'ine ulaşılmıştır. 44 öğrenci araştırmaya katılmayı kabul etmediği için çalışma dışı bırakılmıştır.

2.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri, "Tanıtıcı Özellikler Formu" ve "Hemşireler için Hasta Savunuculuk Ölçeği" ile toplanmıştır. Tanıtıcı özellikler formu, literatürden yararlanılarak araştırmacılar tarafından hazırlanmış ve toplam on sorudan oluşmaktadır (Şermet, 2019; Terragni ve Raustøl, 2022).

Hemşireler için Hasta Savunuculuk Ölçeği, Şermet (2019) tarafından geçerlilik ve güvenilirliği yapılmıştır. Ölçek; tedavi ve bakım için hasta savunuculuğu, eşitlik için hasta savunuculuğu, hasta hakları, bilgilendirme, seçim hakkı, kültürel bakım ve mahremiyet olmak üzere 7 alt boyuttan oluşan 39 maddelik bir ölçektir. Ölçeğin toplam puan aralığı 39-195'tir. Ölçekten 195'e yakın puan alınması hemşirelerin hasta savunuculuğu rolünü yaptığını göstermektedir. Orijinal ölçeğin Chronbach alpha değeri 0,95'tir (Şermet, 2019). Bu çalışmada hasta savunuculuk ölçeğinin Cronba alpha değeri 0,95 olarak belirlenmiştir.

2.4. Verilerin Toplanması

Verilerin alındığı "Tanıtıcı Özellikler Formu" ve "Hemşireler için Hasta Savunuculuk Ölçeği" Google Form üzerinde oluşturulmuştur. Araştırmaya katılmayı kabul eden öğrenciler ile WhatsApp yolu ile paylaşılmıştır. Veriler Mart-Nisan 2022 tarihleri arasında toplanmıştır.

2.5. İstatistik Analiz

Araştırmadan elde edilen veriler, SPSS 23.0 (Statistical Package For Social Sciences) paket programı kullanılarak değerlendirilmiştir. Verilerin değerlendirilmesinde sayı, yüzdelik hesaplaması, ortalama ölçüleri (minimum, maksimum) kullanılmıştır. Normal dağılım gösteren parametrelerin gruplar arası karşılaştırılmasında Student t testi yapılmıştır. Veriler P<0.05 anlamlılık düzeyinde değerlendirilmiştir.

3. Bulgular

Hemşirelik öğrencilerin yaş ortalaması 22,20±1,10 olup, %77,7'si kadın, %86,4'ü hemşirelik mesleğini sevdiğini ifade etmiştir. Öğrencilerin %85,9'u hemşireliğin çağdaş rolü bildiğini, %94,2'si alınan kararlara katıldığını, %63,1'i düşünce ve davranışların bazen kabul gördüğünü belirtmiştir. Öğrencilerin %33,5'i hasta hakları savunuculuğu yaptığını ifade etmiştir (Tablo 1).

Tablo 1. Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri (n=206)

Tanıtıcı Özellikler	n	%
Cinsiyet		
Kadın	160	77,7
Erkek	46	22,3
Hemşirelik mesleğini sevme durumu		
Seviyorum	178	86,4
Sevmiyorum	28	13,6
Hemşireliğin çağdaş rolünü bilme durumu		
Evet	177	85,9
Hayır	29	14,1
Alınan ortak kararlara katılma durumu		
Katılıyorum	194	94,2
Katılmam	12	5,8
Düşünce ve davranışların kabul görme durumu		
Her zaman kabul görür	76	36,9
Bazen kabul görür	130	63,1
Hasta hakları savunuculuğu yapma durumu		
Evet	69	33,5
Hayır	137	66,5

\bar{x} = ortalama, SS= standart sapma, Min: minimum, Max: maksimum

Hemşirelik öğrencilerinin hasta savunuculuğu ölçeği toplam puan ortalamasının 159,67±21,49 olduğu belirlenmiştir. Ölçeğin alt boyutları; tedavi ve bakım puan ortalamasının 51,35±7,65, eşitlik puan ortalamasının 34,50±4,58, hasta hakları puan ortalamasının 27,62±5,62, bilgilendirme puan ortalamasının 12,74±2,09, seçim hakkı puan ortalamasının 16,23±2,82, kültürel bakım puan ortalamasının 8,41±1,59 ve mahremiyet puan ortalamasının 8,78±1,40 olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Hasta Savunuculuğu Ölçeği toplam ve alt boyutları puan ortalamaları

HSÖAB	\bar{x} ±SS	Min	Max
Tedavi ve Bakım	51,35±7,65	28,00	65,00
Eşitlik	34,50±4,58	18,00	40,00
Hasta Hakları	27,62±5,62	12,00	35,00
Bilgilendirme	12,74±2,09	6,00	15,00
Seçim hakkı	16,23±2,82	7,00	20,00
Kültürel Bakım	8,41±1,59	3,00	10,00
Mahremiyet	8,78±1,40	3,00	10,00
Toplam puan	159,67±21,49	83,00	195,00

HSÖAB= Hasta savunuculuğu ölçeği alt boyutları, \bar{x} = ortalama, SS= standart sapma, Min: minimum, Max: maksimum.

Hemşirelik mesleğini sevdiğini ifade eden öğrencilerin “tedavi ve bakım” ve “eşitlik” alt boyutları puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir (P<0.05). Hemşirelik çağdaş

rolünü bilme durumu, “tedavi ve bakım”, “eşitlik”, “hasta hakları”, “seçim”, “kültürel bakım”, “mahremiyet” ve toplam puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir (P<0.05). Hasta hakları savunuculuğu yaptığını ifade eden öğrencilerin “tedavi ve bakım” ve toplam puan ortalaması istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir (P<0.05). Alınan ortak kararlara katıldığını belirten öğrencilerin “eşitlik”, “bilgilendirme”, “seçim”, “kültürel bakım” ve “mahremiyet” puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir (P<0.05). Düşünce ve davranışları kabul gören öğrencilerin “tedavi ve bakım” ve “eşitlik” puan ortalamasının istatistiksel olarak anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir (P<0.05) (Tablo 3).

4. Tartışma

Hasta savunuculuğu, çağdaş hemşirelik rolleri ve etik ilkeler doğrultusunda hemşirelik için vazgeçilmez bir unsurdur (Cole ve ark., 2014). Geleceğin sağlık profesyonelleri olarak yetişen öğrenci hemşirelerin hasta savunuculuğu durumlarının belirlenmesi önemlidir. Literatürde öğrenciler üzerinde yapılan bir çalışmaya rastlanmamış olup ilk olma özelliği taşımaktadır. Bu çalışma hemşirelik öğrencilerinin hasta savunuculuğu durumlarını belirlemek amacıyla yapılmış olup literatür ışığında tartışılmıştır.

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin hasta savunuculuğu ölçeğinden 195 üzerinden 159,67±21,49 puan aldığı belirlenmiştir (Tablo 2). Bu sonuç öğrencilerin hasta savunuculuğu rolünü yerine getirdiğini göstermesi açısından önemli bir bulgudur. Bu bulgu doğrultusunda öğrencilerin klinik uygulamalarda hasta savunuculuğu konusuna önem verdiklerini, dikkat ettiklerini ve farkındalıklarının oldukları söylenebilir. Bu sonuç bize öğrencilerin mezun olmadan önce savunuculuk konusundaki duyarlılıklarının geliştiğini göstermektedir. Literatürde öğrenci hemşirelerde hasta savunuculuğunun değerlendirildiği çalışmalar bulunmamakla birlikte hemşireler ile yapılan çalışmalarda; hasta savunuculuğunun yüksek olduğu (Barlem ve ark., 2015; Kurt ve Gurdoğan, 2023) ve hemşirelerin hasta savunuculuğu konusunda yetersiz bilgi ve uygulamaları olduğu şeklinde farklı sonuçlar yer almaktadır (Bu ve Jezewski, 2007). Çalışmada öğrencilerin %33,5'i hasta haklarını savunduğunu belirtmiştir (Tablo 1). Ayrıca bu çalışmada hemşirelerin çağdaş rolünü bilen, hasta hakları savunuculuğu yapan, düşünce ve davranışları kabul gören öğrencilerin hasta savunuculuğu puanlarının anlamlı derecede yüksek olduğu belirlenmiştir (Tablo 3). Bu sonuç hasta savunuculuğu rolünün farkında olan öğrencilerin hasta savunuculuğu puanlarının yüksek olduğunu göstermektedir. Bu bağlamda hemşirelik müfredatındaki dersler içerisinde öğrencilerin savunuculuk rolüne ilişkin bilgi, beceri, tutumlarını geliştirmeye ve desteklemeye yönelik olmasının önemli etkisi olduğu söylenebilir.

Tablo 3. Hemşirelik öğrencilerinin tanıtıcı özellikleri ile hasta savunuculuğu ölçeği ve alt boyutları puan ortalamalarının karşılaştırması

	Tedavi ve Bakım	Eşitlik	Hasta Hakları	Bilgilendirme	Seçim hakkı	Kültürel Bakım	Mahremiyet	Toplam Puan
	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$	$\bar{x}\pm SS$
Hemşirelik mesleğini sevme durumu								
Seviyorum	51,91±7,19	34,84±4,23	27,76±5,37	12,81±1,98	16,36±2,75	8,51±1,48	8,87±1,25	161,08±19,94
Sevmiyorum	47,82±9,52	32,39±6,05	26,67±7,03	12,32±2,68	15,42±3,16	7,78±2,07	8,25±2,06	150,67±28,29
İstatistiksel değerlendirme	t=2,179 P=0,037	t=2,064 P=0,047	t=,785 P=0,438	t=,934 P=0,357	t=1,639 P=0,103	t=1,777 P=0,085	t=1,546 P=0,133	t=1,875 P=0,070
Hemşireliğin çağdaş rolünü bilme durumu								
Evet	52,16±7,19	34,94±4,21	27,97±5,44	12,85±2,07	16,54±2,64	8,55±1,51	8,89±1,30	161,94±19,90
Hayır	46,41±8,60	31,86±5,78	25,48±6,29	12,06±2,10	14,34±3,17	7,55±1,82	8,10±1,75	145,82±25,67
İstatistiksel değerlendirme	t=3,879 P=0,000	t=2,753 P=0,010	t=2,231 P=0,027	t=1,897 P=0,059	t=4,039 P=0,000	t=3,211 P=0,002	t=2,881 P=0,004	t=3,869 P=0,000
Hasta hakları savunuculuğu yapma durumu								
Evet	53,24±7,59	35,18±4,42	28,44±5,30	13,07±1,95	16,72±2,77	8,62±1,57	8,95±1,26	164,26±21,26
Hayır	50,40±7,53	34,16±4,63	27,20±5,74	12,58±2,14	15,99±2,82	8,30±1,59	8,70±1,46	157,36±21,30
İstatistiksel değerlendirme	t=2,544 P=0,012	t=1,513 P=0,132	t=1,505 P=0,134	t=1,588 P=0,114	t=1,766 P=0,079	t=1,349 P=0,179	t=1,238 P=0,217	t=2,194 P=0,029
Alınan ortak kararlara katılma durumu								
Katılıyorum	51,53±7,46	34,78±4,29	27,75±5,51	12,86±2,00	16,40±2,67	8,49±1,52	8,90±1,22	160,73±20,28
Katılmam	48,58±10,31	30,00±6,70	25,41±6,98	10,91±2,64	13,58±3,84	7,08±2,10	6,91±2,46	142,50±32,39
İstatistiksel değerlendirme	t=1,296 P=0,196	t=2,445 P=0,032	t=1,403 P=0,162	t=3,194 P=0,002	t=3,445 P=0,001	t=3,039 P=0,003	t=2,767 P=0,018	t=1,927 P=0,079
Düşünce ve davranışların kabul görme durumu								
Her zaman	53,11±7,58	35,65±4,24	28,19±5,41	13,11±1,83	16,59±2,88	8,64±1,70	8,94±1,43	164,27±20,97
Bazen	50,33±7,53	33,83±4,65	27,28±5,73	12,53±2,20	16,03±2,77	8,27±1,51	8,69±1,38	156,98±21,40
İstatistiksel değerlendirme	t=2,555 P=0,011	t=2,795 P=0,006	t=1,125 P=0,262	t=1,959 P=0,051	t=1,380 P=0,169	t=1,606 P=0,110	t=1,262 P=0,208	t=2,376 P=0,018

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin “tedavi ve bakım” alt boyutu 65 üzerinden 51,35±7,65 puan aldığı belirlenmiştir (Tablo 2). Bu sonuca göre hemşirelik öğrencilerinin tedavi ve bakım alanında hastayı savunma davranışı olduğunu göstermektedir. Çalışmamıza benzer olarak Kurt ve Gurdoğan (2023) 212 hemşire ile yaptığı çalışmada hasta savunuculuğu ölçeği alt boyutu tedavi ve bakım puan ortalamasını 54.22±7.12 olarak belirtmiştir. Öğrencilerin tedavi ve bakım alt boyutu puanının yüksek çıkmasının nedeni hemşirelik eğitimi sürecince hasta merkezli bakım uygulamaları yapması, klinik uygulamalarda bakım planını aktif olarak kullanması ve bunun öneminin eğitimciler tarafından vurgulanması olabilir.

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin “eşitlik” alt boyutu 40 üzerinden 34,50±4,58 puan aldığı belirlenmiştir (Tablo 2). Bu sonuç öğrencilerin “eşitlik” alt boyutu ile ilgili hastayı savunma davranışı olduğunu göstermekte olup çalışma için olumlu bir bulgudur. Hemşirelik öğrencilerinin mezun olmadan önce tedavi ve bakım alanında hastayı savunma davranışını öğrenerek “eşitlik” ilkesini göz önünde bulundurması gerekir. Hemşirelik mesleğinin etik ilkelerinden biri adalet-eşitlik ilkesidir. Hasta savunuculuğu hastalara eşit bir yaklaşım gerektirir ve adaletsizliği ortadan kaldırmayı amaçlar (Scott ve ark., 2020). Çalışma sonucu, bu ilkenin dersler içerisinde öğrencilere vurgulandığını göstermektedir.

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin “hasta hakları” alt boyutu 35 üzerinden 27,62±5,62 puan aldığı belirlenmiştir (Tablo 2). Bu sonuç öğrencilerin hasta hakları için hastayı savunma davranışı olduğunu göstermektedir. Bu bulgu bize öğrencilerin hasta haklarını savunma konusunda duyarlı ve farkındalıklarının

olduğunu göstermektedir. Kurt ve Gurdoğan (2023) yaptığı çalışmada benzer şekilde hasta hakları puan ortalamasını 26,82±6,02 olarak belirtmişlerdir. Hasta haklarının amacı, hastanın desteklenmesi ve toplumsal açıdan güçlendirilmesidir (Yalım ve Göçmen Baykara, 2022). Bu nedenle öğrencilerin eğitim süresince, hasta haklarını savunma duyarlılıkları geliştirilmesi ve eğitimcilerin bu konuda rehberlik etmesi gerekir (Altun ve Ersoy, 2003).

Bu çalışmada öğrencilerin bilgilendirme alt boyutunda 15 üzerinden 12,74±2,09 puan aldığı belirlenmiştir (Tablo 2). Bu sonuç öğrencilerin bilgilendirme için hastayı savunma davranışı olduğunu göstermektedir. Hastalar hasta hakları kapsamında da sağlık hizmetlerinde faydalanırken gereksinimlerinin, isteklerinin ve tercihlerinin göz önüne alınmasını isterler (Yalım ve Göçmen Baykara, 2022). Graham (2012), yetkin hastaların bile yetersiz bilgi nedeniyle yanlış kararlar verme riski altında olduğunu ve bu durumun hemşirelerin savunuculuk rollerinin önemini gösterdiğini belirtmiştir.

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin “seçim hakkı” alt boyutunda 20 üzerinden 16,23±2,82 puan aldığı ve “kültürel bakım” alt boyutu 10 üzerinden 8,41±1,59 puan aldığı belirlenmiştir (Tablo 2). Bu sonuçlar öğrencilerin seçim hakkı olduğunun farkında olduğunu ve kültürel bakım için hastayı savunma davranışı olduğunu göstermektedir. Hemşireler hastalara bütüncül bakım verirler. Bütüncül bakım vermede hemşirelerin kültürel olarak yetkin olması ve kültürel farklılıkları dikkate alması gerekmektedir (Maier-Lorentz, 2008). Hemşireler, küreselleşmenin etkisiyle bakım verdiği bütün ortamlarda din, dil, ırk, kültür, cinsiyet ve etnik köken yönünden farklı bireylere bakım vermektedir. Bu bağlamda sağlık ekibinin

içerisinde daha fazla sorumluluk almaktadırlar (Yalım ve Göçmen Baykara, 2022). Sonuç olarak, öğrencilerin kendilerini birer hasta savunucusu olarak görmeleri için teşvik etmek için hemşirelik etiği öğretimine öncelik ve önem verilmelidir (Bilgiç ve Şahin, 2019; Chen, 2010; Kurt ve Gurdoğan, 2023; Olive Bola, 2019).

Bu çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin mahremiyet alt boyutundan 10 üzerinden $8,78 \pm 1,40$ puan aldığı belirlenmiştir (Tablo 2). Bu sonuç öğrencilerin mahremiyet için hastayı savunma davranışı olduğunu göstermektedir. Bu sonuç bize çalışmada öğrencilerin hastaların mahremiyetine özen gösterdiklerini ve önem verdiklerini göstermesi açısından önemli bir bulgudur. Uluslararası Hemşireler Birliği ve Türk Hemşireler Derneği hemşirelik etik kodlarında mahremiyet konusunda sağduyulu olma vurgusu yapmaktadır (Yalım ve Göçmen Baykara, 2022). Hasta hakları içerisinde yer alan mahremiyet hakkının korunması, hasta savunucusu olarak görev yapan hemşireler için mesleki bir sorumluluktur (Erickson ve Millar, 2005; Tanrikulu ve ark., 2020).

Günümüzün karmaşık sağlık hizmeti sunum sisteminde, hasta savunuculuğu hastalar, hemşirelik mesleği, sağlık sistemi ve toplum için önemlidir. Öğrencilerin savunuculuk rolüne kendini adanmış olmaları oldukça önemli olup bu rolleri gereği hastayı savunmaları ve hastalara güven vermeleri gerekir. Öğrenci hemşirelerin profesyonel mesleki kimlik kazanmalarında hasta savunuculuğu becerileriyle mezun olmaları bakım kalitesinin artırılmasında ve mesleğin güçlenmesi için oldukça önemlidir.

5. Sonuç

Bu çalışma sonucunda hemşirelik öğrencilerinin hasta savunuculuğu puan ortalamasının yüksek olduğu belirlenmiştir. Hemşirelik öğrencilerinin hasta savunuculuğunu çağdaş rolü bilme, hasta savunuculuğu yapma durumu, savunuculuk rolünü yapma durumu, düşünce ve davranışlarını kabul edenlerin hasta savunuculuğu ölçek puanlarının anlamlı düzeyde yüksek olduğu belirlenmiştir. Geleceğin hemşireleri olan öğrencilerin eğitim müfredatında hasta savunuculuğu rolünün önemine yer verilmesi önerilmektedir. Hasta savunuculuğu rolünün hemşirelik öğrencilerine kazandırılması için vakalar üzerinden tartışmalar yapılması, öğrencilerin gerçek klinik ortamda ya da simülasyon ortamlarında değerlendirilmesi önerilmektedir.

Sınırlılık

Bu çalışma bir üniversitenin hemşirelik bölümü dördüncü sınıf öğrencileri ile sınırlıdır. Ölçeğin hemşirelik öğrencilerinde ilk kez kullanılması araştırma sonuçları ile karşılaştırma yapılamaması nedeniyle araştırmanın bir sınırlılığını oluşturmuştur.

Katkı Oranı Beyanı

Yazar(lar)ın katkı yüzdeleri aşağıda verilmiştir. Tüm yazarlar makalenin son halini incelemiş ve onaylamıştır.

%	E.G.	Ş.B.B.	H.Ö.
K	30	30	40
T	40	30	30
Y	50	20	30
VTI		100	
VAY	80	10	10
KT	60	20	20
YZ	50	25	25
KI	35	30	35
GR	35	30	35

K= kavram, T= tasarım, Y= yönetim, VTI= veri toplama ve/veya işleme, VAY= veri analizi ve/veya yorumlama, KT= kaynak tarama, YZ= Yazım, KI= kritik inceleme, GR= gönderim ve revizyon.

Çatışma Beyanı

Yazarlar bu çalışmada hiçbir çıkar ilişkisi olmadığını beyan etmektedirler.

Etik Onay/Hasta Onamı

Araştırmanın yapılabilmesi için öncelikle Hemşireler için Hasta Savunuculuk Ölçeği'ni geliştiren yazardan izin alınmıştır. Veri toplama sürecine geçilmeden önce Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulundan (onay tarihi: 03 Mart 2022, onay numarası: 2022.03.03) ve ilgili fakülte dekanlığından gerekli izinler alınmıştır. Araştırma kapsamına alınan hemşirelik öğrencilerine araştırma konusunda bilgi verilerek, verilerinin gizli tutulacağı ve istedikleri zaman araştırmadan çekilebilecekleri bilgisi verilmiştir. Araştırma Helsinki İlkeler Deklarasyonu'na uyularak yapıldı.

Kaynaklar

- Abbasinia M, Ahmadi F, Kazemnejad A. 2020. Patient advocacy in nursing: a concept analysis. *Nurs Ethics*, 27(1): 141-151. <https://doi.org/10.1177/0969733019832950>.
- Altun I, Ersoy N. 2003. Undertaking the role of patient advocate: a longitudinal study of nursing students. *Nurs Ethics*, 10(5): 462-471.
- Aydemir Gedük E. 2018. Hemşirelik Mesleğinin Gelişen Roller. *Sağlık Bilim Meslekleri Derg*, 5(2): 253-258.
- Barlem JGT, Lunardi VL, Barlem ELD, Ramos AM, Figueira AB, Fornari NC. 2015. Nursing beliefs and actions in exercising patient advocacy in a hospital context. *Revista da Escola de Enfermagem da USP*, 49: 811-818.
- Berman A, Snyder SJ, Frandsen G. 2021. *Kozier ve Erb's fundamentals of nursing: Concepts, process, and practice*. Pearson Education, Nevada, USA, 11th ed., pp: 845.
- Bilgiç Ş, Şahin İ. 2019. Hemşirelik öğrencilerinin kültürlerarası duyarlılık ve etnik merkezlik düzeyleri. *Süleyman Demirel Üniv Sağlık Bilim Derg*, 10(3): 230-236.
- Boland L, McIsaac DI, Lawson ML. 2016. Barriers to and facilitators of implementing shared decision making and decision support in a paediatric hospital: a descriptive study. *Pediatr Child Health*. 21(3): e17-e21.

- Bu X, Jezewski MA. 2007. Developing a mid-range theory of patient advocacy through concept analysis. *J Adv Nursing*, 57(1): 101-110.
- Chen GM. 2010. The impact of intercultural sensitivity on ethnocentrism and intercultural communication apprehension. *Intercultur Commun Stud*, 19 (1): 1-9.
- Choi PP. 2015. Patient advocacy: the role of the nurse. *Nurs Stand*, 29(41): 52-58.
- Cole C, Wellard S, Mummery J. 2014. Problematising autonomy and ad-vocacy in nursing. *Nurs Ethics*, 21 (5): 576-582. <https://doi.org/10.1177/0969733013511362>.
- Dadzie G, Aziato L, Aikins AG. 2017. We are the best to stand in for pa-tients”: a qualitative study on nurses’ advocacy characteristics in Ghana. *BMC Nurs*, 16: 61. <https://doi.org/10.1186/s12912-017-0259-6> 1-8.
- Davoodvand S, Abbaszadeh A, Ahmadi F. 2016. Patient advocacy from the clinical nurses’ viewpoint: a qualitative study. *J Med Ethics Hist Med*, 9(5): 1-8.
- Duruk N. 2021. Hemşirelik İşlevleri ve rolleri. İçinde: Temel Hemşirelik, Esaslar, kavramlar, ilkeler, uygulamalar. İstanbul Tıp Kitabevleri, İstanbul, Türkiye, ss 351.
- Erickson JI, Millar S. 2005. Caring for patients while respecting their privacy: renewing our commitment. *OJIN*, 10: 1.
- Graham K. 2012. Patient advocacy in nursing practice: A systematic literature review. *Tuas BA Thesis*, 54(4): 5-39.
- Hanks RG, Starnes K, Stafford L. 2018. Patient advocacy APRN Level: A direction for the Future. *Nurs Forum*, 53: 15-11.
- Kasper J, Légaré F, Scheibler F, Geiger F. 2012. Turning signals into meaning’ Shared decision making’meets communication theory. *Health Expectat*, 15(1): 3-11.
- Kurt D, Gurdogan EP. 2023. Professional autonomy and patient advocacy in nurses. *Collegian*, 30(2): 327-334. <https://doi.org/10.1016/j.colegn.2022.09.015>.
- Maier-Lorentz MM. 2008. Transcultural nursing: Its importance in nursing practice. *J Cultural Diver*, 15(1): 37-43.
- Nsiah C, Siakwa M, Ninnon JPK. 2019. Registered Nurses’ description of patient advocacy in the clinical setting. *Nurs Open*, 6 (3): 1124-1132. <https://doi.org/10.1002/nop2.307>
- Olive Bola-A. 2019. Patient advocacy: a skill students can learn and practise before qualification. *British J Nurs*, 28: 6.
- Peltzer JN, Cynthia S, Teel CS, Frank-Ragan E, Nelson-Brantle HV, 2016. Strategies for building advocacy skills among undergraduate and graduate nursing students. *J Nurs Educat*, 55(3): 177-81.
- Ratet C, Huddleston N, Pak Y. 2011. Akut bakım hastaları, hasta güvenliğinde hastanın rolünü tartışıyor. *Sağlık Yönetimi Rev*, 36(2): 134-144. doi:10.1097/HMR.0b013e318208cd31.
- Scott MD, McQueen S, Richardson L. 2020. Teaching health advocacy: a systematic review of educational interventions for postgraduate medical trainees. *Acad Med*, 95(4): 644-656.
- Şermet, E. 2019. Hemşireler için hasta savunuculuk ölçeğinin geliştirilmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, Türkiye, ss: 92.
- Tanrikulu F, Erol F, Ziyai NY, Gündoğdu H, Karabulut B, Dikmen Y. 2020. Hemşirelerin hasta mahremiyetini gözetme durumlarının incelenmesi. *J Innovative Healthcare Pract*, 1(1): 22-29.
- Terragni L, Raustøl A. 2022. Human rights and nutritional care in nurse education: lessons learned. *Nurs Ethics*, 29(4): 1-12. <https://doi.org/10.1177/09697330211057226>.
- Yalım NY, Göçmen Baykara Z. 2022. Hemşirelik ve etik. Nobel Tıp Kitabevleri, Ankara, Türkiye, 1. Baskı, ss: 232.